

**КОНТРОЛЬ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ –
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ:
АМЕРИКАНСЬКИЙ ДОСВІД**

Білецька І. О.

Стаття присвячена проблемі контролю і оцінювання як обов'язкових компонентів професійного навчання, розкрито можливості цього важливого елемента навчального процесу у стимулюванні активності студентів. Основна увага зосереджена на специфіці оцінювання знань, умінь та навичок майбутніх учителів іноземних мов у вищих навчальних закладах США, зокрема на такому альтернативному оцінюванні професійного зростання студентів, як особисте портфоліо. На думку автора, такий досвід може бути корисним для удосконалення системи іноземної професійної підготовки в Україні.

Ключові слова: професійна підготовка, контроль, оцінка, навчальні досягнення, майбутній вчитель іноземної мови, мовне портфоліо, американський університет.

Статья посвящена проблеме контроля и оценивания как обязательных компонентов профессионального обучения, раскрыты возможности этого элемента учебного процесса в стимулировании активности студентов. Основное внимание уделяется специфике оценивания знаний, умений и навыков будущих учителей иностранных языков в высших учебных заведениях США, в частности такому альтернативному оцениванию профессионального роста студентов, как личное портфолио. Как считает автор, такой опыт может быть полезен для усовершенствования системы иноязычного профессионального образования в Украине.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, контроль, оценка, учебные достижения, будущий учитель иностранного языка, языковое портфолио, американский университет.

The article deals with the problem of control and assessment as obligatory components of professional training, the possibilities of this element of educational process in students activity stimulation are considered. The main attention is paid to the specific of knowledge and skills assessment of future foreign language teachers in the US higher educational establishments, in particular to such alternative assessment of students' professional development as personal portfolio. To the author's mind this experience can be useful for the improvement of professional educational system in Ukraine.

Key words: professional training, control, assessment, educational achievements, future foreign language teacher, language portfolio, American university.

Постановка проблеми. Сучасна педагогічна наука потребує підвищення професіоналізму та адекватної підготовки вчителя, готового до роботи в умовах XXI століття. Переосмислення ставлення до вивчення іноземних мов вимагає обов'язкових принципових змін у професійній підготовці вчителів відповідного фаху.

Основна вимога до професійності вчителів – це ґрунтовні знання гуманітарних та природничих наук; знання предмету, який викладається, та навичок і вмінь, якими повинні володіти учні; знання структури, змісту академічної програми та допоміжних ресурсів до неї; знання загальних та специфічних методик викладання предмету та оцінювання успішності учнів; усвідомлення полікультурного (расовий, етнічний, соціальний та економічний аспекти) підходу до роботи в навчальному середовищі; знання психологічних та фізіологічних аспектів розвитку людини; знання, навички

та вміння, готовність до їх широкого застосування для всебічного розвитку учня.

Аналіз останніх публікацій. Різні аспекти підготовки вчителів іноземних мов стали предметом вивчення багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців: роль учителя в процесі реформування освіти (М. Велш, Д. Фліндерс, М. Хардмен та ін.); професійний розвиток педагога (В. Бейярд, Д. Бек, Дж. Берне, С. Вілсон та ін.); знання, уміння та навички педагога (Д. Леггет, Дж. Лейнхарт, Л. Ля Рос, С. Хол та ін.), діяльність учителя-початківця (Н. Бідюк, Л. Вільямс, Дж. Каверт, В. Кеннеді, М. Комз, М. Радишевськ, Ф. Фейген, Р. Флоуден, Ф. Фуллер, Л. Черній та ін.); педагогічна практика (Н. Вінніцки, К. Кемпбел, Дж. Калдехед, Д. Лістон, В. Хантер та ін.).

З'ясуванню численних проблем професійної підготовки вчителів іноземних мов у США присвячено роботи багатьох вітчизняних фахівців, зокрема, Н. Бідюк, М. Радишевської, Л. Черній (компетентнісний підхід у фаховій підготовці майбутніх учителів іноземної мови), І. Пасинкової (організаційно-педагогічні основи системи професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук з іноземної мови), Н. Муқан, Л. Черній (стандарти професійного розвитку педагогів), Д. Заїки (комп'ютерна підтримка навчання іноземних мов в американських університетах) та ін.

Мета статті. Так як контроль і оцінка є обов'язковим компонентом навчання, зупинимо свій пошук саме на можливостях цього важливого елементу навчального процесу у стимулюванні активності студентів, зокрема, на специфіці оцінювання знань, умінь та навичок майбутніх учителів іноземних мов у вищих навчальних закладах США. Адже такий досвід може бути корисним для удосконалення системи іншомовної професійної підготовки в Україні.

Виклад основного матеріалу. Насамперед вкажемо, що в сучасній теорії педагогіки поки що відсутня єдність думок учених щодо визначення

понять у цій науково-педагогічній галузі. Усвідомлюючи, що проблема контролю навчальних досягнень студентів, не дивлячись на чисельні наукові праці, ще чекає свого самостійного дослідження (особливо ці аспекти актуалізуються із введенням в навчальний процес вищої школи кредитно-модульної системи організації навчання), зупинимося на основних методологічних позиціях перевірки та оцінювання знань.

Під поняттям «контроль» розуміють виявлення, вимір і оцінку результатів навчально-пізнавальної діяльності тих, хто навчається [3]. Перевірка є компонентом (засобом) контролю і означає виявлення і вимірювання рівня якості знань, обсягу праці студента. Саме перевірка забезпечує зворотній зв'язок між викладачем і студентом, отримання педагогом об'єктивної інформації про рівень оволодіння студентами навчальним матеріалом, про їх здатність самостійно оволодівати знаннями. «Оцінювання» й «оцінка» як складові контролю за навчальною діяльністю студентів співвідносяться як процес і результат: оцінювання – це вимірювання рівня знань, умінь і навичок; оцінка – кількісний показник якості результатів навчально-пізнавальної діяльності тих, хто навчається. Облік успішності передбачає фіксацію результатів контролю у вигляді «... оцінного судження або числового бала з метою аналізу стану навчального процесу за певний період, причин його неефективного функціонування» [2].

Метою контролю під час іншомовної підготовки є визначення якості засвоєння студентом навчального матеріалу, ступеня відповідності умінь і навичок цілям та завданням навчальної дисципліни. Зазначена мета конкретизується такими домінантними завданнями контролю [4, с. 214]:

- виявити готовність студентів до сприймання, усвідомлення і засвоєння нових знань;
- отримати інформацію про характер самостійної роботи у процесі вивчення курсу;

- визначити ефективність організаційних форм, методів і засобів навчання;

- з'ясувати ступінь правильності, обсягу, глибини засвоєння студентами знань, умінь і навичок.

При дотриманні педагогами вимог щодо організації контролю навчальних досягнень студентів має реалізовуватися низка функцій, кожна з яких тим чи іншим чином пов'язана з цілісним процесом навчання. Але слід зауважити, що для досягнення мети необхідно на всіх етапах навчання здійснювати той чи інший вид контролю. Доцільно вказати, що у дослідженнях учених виокремлено види контролю залежно від:

- дидактичної мети і місця застосування у навчальному процесі (попередній, поточний, тематичний, періодичний, підсумковий, самоконтроль);

- способів здобуття інформації у процесі контролю (усний, письмовий, графічний);

- засобів, які використовуються під час контролю і самоконтролю (машинний і безмашинний);

- форми організації контролю (індивідуальний, груповий, ущільнений або комбінований).

В американській системі педагогічної освіти важливу роль як елемента процесу професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови відіграє контроль знань, який відбувається у формі проміжного і рубіжного контролю. Загальна оцінка за курс початкового рівня зазвичай виставляється методом підсумовування балів. 15 % підсумкової оцінки при цьому складають бали за виконання домашніх завдань, кожний з двох проміжних тестів дає ще по 20 % оцінки, за підсумковий іспит студент отримує останні 45 % оцінки (ці пропорції відносні і можуть змінюватись при проходженні різних курсів) [6, с. 133]. Таким чином, невиконання проміжних тестів та

невідвідування занять автоматично призведе до зниження підсумкової оцінки.

Оцінка виступає дієвим засобом стимулювання студентів, оскільки всі види їхньої роботи оцінюються практично систематично. Поза увагою не залишається будь-який прояв знань та активності кожного студента. Оцінка є обов'язково аргументованою і об'єктивною в плані однакових вимог до всіх студентів.

Підсумкові іспити проводяться в письмовій формі у вигляді тестів. На більшості іспитих з курсів початкового рівня студенти виконують тести, які містять варіанти відповідей за принципом багатоваріантності вибору. Кількість запитань на проміжних тестах нараховує 40 і на їх відповіді відводиться до 1,5 години, а на підсумковому іспиті – 60, а кількість часу – до 2 годин. На іспитих з курсів початкового рівня широко застосовується метод множинності вибору та запитання з відповіддю “так” або “ні”. На іспитих з курсів більш високої складності використовуються запитання (близько 10), які вимагають поширених відповідей за обмежений час.

Коли викладач оцінює письмову роботу, він повинен у письмовій формі пояснити всі її недоліки в своєму висновку. При цьому досвідчений педагог призначає дві дати: дату попереднього показу роботи й дату її кінцевої здачі, з інтервалом приблизно в 3–4 тижні. Структура, тип, рівень складності та змісту екзаменаційних завдань визначаються винятково викладачем і ніким не затверджуються. Як правило, на проміжному іспиті студенти здають матеріал, який вивчався в першій половині семестру, а на підсумковому – матеріал другої половини семестру [1, с. 108]. Порівняно з усним іспитом надійність оцінки такої системи оцінювання збільшується в багато разів, оскільки фіксує недоліки студента за всіма розділами курсу, що стає можливим завдяки потрібній перевірці – у формі контрольних домашніх завдань, проміжних іспитів та підсумкового іспиту.

Поряд із традиційними засобами стандартизованого контролю у практику американських педагогічних університетів, які готують учителів іноземної мови, впроваджено альтернативне оцінювання професійного зростання та прогресу студентів через укладання ними особистого професійного портфоліо, що на сучасному етапі укладається в електронному форматі. Науковці, які займаються дослідженням особливостей застосування професійного портфоліо у підготовці майбутніх учителів іноземної мови, виділяють два основні його види. Перший, робочий, – це портфоліо в процесі його створення, у ньому фіксується рівень студента на початку і в кінці завдання. Другим видом є презентаційне портфоліо – скорочена версія робочого, яка містить спеціально відібрані артефакти. Як правило, воно подається після завершення педагогічної практики як кінцевий продукт, що доводить готовність студента стати вчителем іноземної мови.

Укладення професійного портфоліо рекомендується здійснювати в чотири послідовних етапи:

1. Збір матеріалів різноманітного характеру: власні письмові роботи, власноруч виготовлені навчальні матеріали, плани уроків, фото, відео тощо. Такі матеріали, які повинні бути презентабельними, лінгвістично коректними і стандартовідповідними, згруповуються в окремі папки, наприклад, навчальні стратегії, оцінювання, особиста інформація, професійний розвиток та ін.

2. Розподіл портфоліо на секції, до яких добираються зразки матеріалів, що демонструють досягнутий студентом рівень компетенції за тим чи іншим освітнім стандартом як засобом професійної підготовки вчителів іноземної мови.

3. Написання студентом роздумів про набутий досвід (відповідність його роботи стандартам, причини відбору саме цих артефактів, як вони доводять його найкращі досягнення).

4. Завершальна робота над портфоліо – як зробити його унікальним. Хоча кожне портфоліо саме по собі вже є унікальним, оскільки відображає здібності й професійні досягнення конкретного майбутнього вчителя іноземної мови, проте студент може проявити креативність засобами новітніх технологій, наприклад, в укладенні титульних сторінок, де наголошується на його талантах та здібностях [7].

Як зазначає у своєму дослідженні І. Самойлюкевич [5, с. 124], практичне застосування технології електронного портфоліо в контексті американської педагогічної освіти має чотири чіткі напрями. Першим напрямом є розуміння професії сучасного вчителя іноземної мови. У процесі збирання артефактів з різних навчальних курсів майбутні вчителі дізнаються, як кожний курс сприяє досягненню ними професійних стандартів і стимулює їх наближатись до них.

Другий напрям полягає в професійній самоідентифікації студента, що є найголовнішою причиною створення портфоліо. Адже в процесі спостереження за власним розвитком, оцінювання кількісних та якісних показників власних навчальних досягнень і відбувається більш глибоке розуміння себе у професії, уточнення цінностей, розвиток власної освітньої філософії.

Третьому напрямку відповідає організація власного професійного зростання. Коли студенти користуються портфоліо і розмірковують над ними, вони починають розумітися на своїх сильних і слабких сторонах, бачити прямий зв'язок між своїми зусиллями та успіхом, розробляти індивідуальні цілі, що може суттєво підвищити рівень умотивованості студента.

У четвертому напрямі здійснюється автентичне оцінювання, яке, на відмінну від традиційних форм, забезпечує майбутньому педагогу можливість скласти повне уявлення про себе як фахівця, що розвивається.

Висновки. Безперечно, використання електронного портфоліо у професійній підготовці вчителя іноземної мови в американських університетах є досить ефективним, але тут не можна не звернути увагу й на ряд певних труднощів. По-перше, не всі студенти і викладачі вміють користуватися різноманітним програмним забезпеченням; по-друге, досить часто спостерігається поспішне укладання електронного портфоліо наприкінці навчання замість роботи над ним протягом усього періоду навчання; по-третє, спостерігається незначне заохочення студентів до взаємооцінювання; по-четверте, на викладачів припадає додаткове навантаження. Але, не зважаючи на це, варто зазначити, що викладачі вищих навчальних закладів США знаходяться в активному пошуку шляхів оптимізації використання професійного портфоліо майбутнього вчителя іноземної мови.

Подальші дослідження проблеми полягатимуть у вивченні зарубіжного досвіду особливостей застосування інноваційних технологій у процесі іншомовної освіти в вищих навчальних закладах з метою його адаптації у практику професійної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови в Україні.

Література

1. Болдуин Т., Карпенко С. Гуманитарное образование в США : преподаватель и студенты / Т. Болдуин, С. Карпенко // Свободная мысль. – 1994. – № 1. – С. 100 – 110.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К. ; Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2003. – 1440 с.
3. Галузяк, В. М. Педагогіка : навчальний посібник / В. М. Галузяк, М. І. Сметанський, В. І. Шахов. – Вінниця : РВВ ВАТ “Вінницька обласна друкарня”, 2001. – 200 с.
4. Лекції з педагогіки вищої школи : навч. посібник / За ред. В. І. Лозової. – Х. : “ОВС”, 2006. – 496 с.

5. Самойлюкевич І. В. Технологія використання електронного портфеля у професійній підготовці майбутнього вчителя іноземної мови в університетах США / І. В. Самойлюкевич // Порівняльно-педагогічні студії. – 2010. – № 1–2. – С. 120 – 126.
6. American Council of Colleges for Teacher Education [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.aacte.org>
7. Dice M., Goldenhersch B. How to create a professional electronic portfolio : A guide for the preservice and beginning teacher / M. Dice, B. Goldenhersch. – Dubuque, Iowa : Kendall/Hunt Publishing Company, 2002. –262 p.

Biletska Iryna. Control of Educational Achievements of Students – Future Foreign Language Teachers: American Experience.